

การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน
: กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

A Study of Behavior in Applying the principles of
Tithadhammikatttha for Solving the Economic Problem in
Community: A case study of Mamuang Plai Khaen
Community, Tambon tha ngio, Amphoe mueang,
Nakhon Si thammarat province

สร้อยญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน เพื่อสร้างความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน และเพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน วิธีดำเนินการวิจัย เป็นแบบผสมผสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ประชากรในชุมชนมะม่วงปลายแขน 1,200 คน กลุ่มตัวอย่าง 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t, และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูป/ คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) อธิบายในรูปของความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ชุมชนมะม่วงปลายแขน ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ
- 2) ความเข้าใจของชุมชนมะม่วงปลายแขนต่อหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ด้านอุฏฐานสัมปทา

ความมั่นคง ด้านอารักขสัมปทา การรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา มีมิตรดี อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3) แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแสน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหา ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายของครัวเรือน ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

คำสำคัญ : หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ, การฟื้นฟู, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research were as follows; to study the background of economic problem within MamuangPlaiKhaen community. To get understanding in application of Tithadhammikattha principle for Solving of MamuangPlaiKhaen community economy. And to study the guideline of Tithadhammikattha principle for Solving of MamuangPlaiKhaen community economy. This research is the mixed methodology. The population are 1,200 persons, the samples are 291 persons. The instrument for data collection was questionnaire and interview form. The statistics were used as follows: - frequency, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test (One-way ANOVA), and for qualitative research by in-depth interview from ten key informants and content analysis as descriptive explanation.

The research found that:

1) Mostly in MamuangPlaiKhaen community lack of knowledge and understanding of Tithadhammikattha principle. 2) The understanding of people in MamuangPlaiKhaen, for application of Tithadhammikattha principle for Solving

of community economy by overview found that the aspect of utthana- sampada (effort), arakkha-sampada (watchfulness), kalyanamittata (good friendship), There were at more level. The comparative result on application of Tithadhammikattha principle for Solving of community economic in MamuangPlaiKhaen community, in term of sexes, ages, degrees of education, occupations and monthly incomes, there were different as statistically significance at .05 and 3) The guideline for application of Tithadhammikattha principle for Solving of community economy in MamuangPlaiKhaen community, found that ; there should co-operate with others organization Practice on Knowledge and helping, there should promote people on saving with arrangement of payment and receiving list for family, there should promote people on networking co-operation in many ways for village, and to promote people in community to know about way of living as sufficiency economy.

Keywords: Tithadhammikattha principle, Solving, Community Economy

บทนำ

ทฤษฎีธรรมมีกัตตะเป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่าหัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี เป็นต้น ทฤษฎีธรรมมีกัตตะประกอบด้วยธรรม 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบภาระงาน ให้สามารถทำได้สำเร็จ 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ 3) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่สุรุ่ยสุร่ายนัก ไม่ผิดเคืองนัก โดยสรุป หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะ หมายถึงหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นอันได้แก่ อุฏฐานสัมปทา คือถึงพร้อมด้วยความหมั่นความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปายสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษารูจักคุ้มครอง

เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย กัลยาณมิตตตา คือ การคบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมี ศรัทธา ศีลจาคะ ปัญญา 4) สมชีวิตา คือ ความเป็นอยู่เหมาะสมคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ผิดเคื่องพุ่มพวย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้หลักธรรมหมวดนี้เรียกกันสั้นๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ (พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ), 2557)

เศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) และการกระจายผลผลิตหรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต (Distribution) ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชน จึงหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต ของครอบครัวต่างๆ จะเป็นเรื่องของการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การจับจ่ายใช้สอย และการซื้อขายข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ ของผู้คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันนั่นเอง เศรษฐกิจชุมชน จะเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะต้องจัดการโดยชุมชน ในทุกขั้นตอนการผลิตโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นกิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นจึงสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน ไปพร้อม ๆ กัน (ประเวศ วะสี, 2560)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรงก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศ มีความมั่นคง แข็งแรงตามไปด้วย เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ การพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาและการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันแผนการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแต่ก็ยังเน้นภาคอุตสาหกรรมอยู่และต่อมาก็ได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาตามแผนดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลก และแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนโดยการนำ

หลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นการ บูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ กับกระบวนการลงสู่พื้นที่ชุมชน ปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดในลักษณะการบริการวิชาการที่เหมาะสม ให้ชุมชนมีส่วนร่วมศึกษา ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือเพื่อเสริมเติมเต็มของชุมชนทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวรตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ายังขาดความรู้ ความเข้าใจการนำหลักธรรมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลัก “ทฤษฎีธัมมิกัตถะ” ที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้หลัก ทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันก็จะทำให้ชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน มีความสงบสุขเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชน เมื่อเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขนซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยของประเทศ ได้รับการฟื้นฟูจนมีความเข้มแข็งและมั่นคงแล้วเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ก็จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จนทำให้ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอื่น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

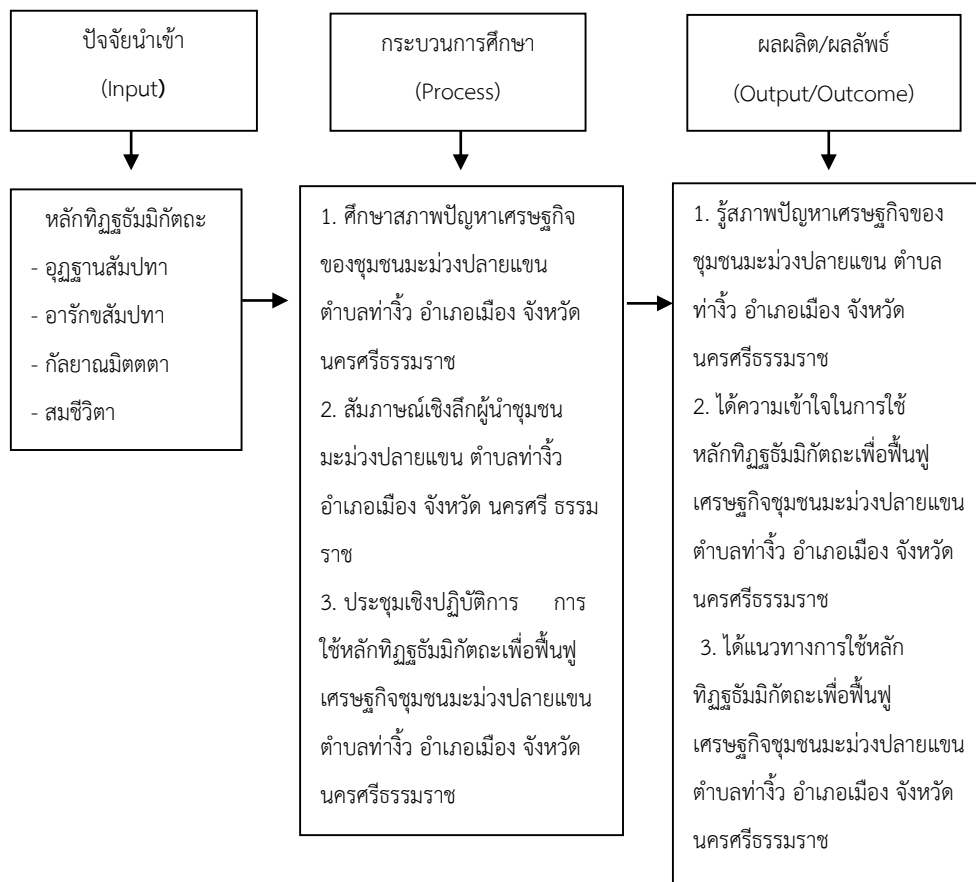
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวความคิดการวิจัย

โดยสรุปจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยใช้ปัจจัยนำเข้า(Input) คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ อนุฐานสัมปทา,อารักขสัมปทา,กัลยาณมิตตตา,สมชิวิตา กระบวนการศึกษา (Process) คือ 1.ศึกษาสภาพปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่วอำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) คือ 1. รู้สภาพปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. ได้ความเข้าใจในการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วง ปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. ได้แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขวน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชน เรื่องการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 รูป/คน คือ 1) พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สญญโต)เจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต 2) พระเทพวินยาภรณ์ (สมปอง ปญญาทีโป) รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต 3) พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ. ดร.(ธรรมรัต อริยธัมโม) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช 4) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 (มะม่วงปลายแขน) ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 5) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน 7) ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าฝ้ายก มะม่วงปลายแขน กลุ่มผลิตภัณฑ์ ข้าวสังหยด กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มเรียนรู้ชุมชนจำนวน 4 คน

ภาพประกอบที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายเปิด

ภาพประกอบที่ 3 สอบถามประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,200 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 291 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จากผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่กำหนดไว้จำนวน 10 รูป/คน
2. ผู้วิจัยกราบขอสัมภาษณ์ พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สณฺญโต) เจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต พระเทพวินยาภรณ์ (สมปอง ปญฺญาทีโป) รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต

และพระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร.(ธรรมรัต อริยธมโม) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

3. ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มทอดฝ้ายมะม่วงปลายแขน กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าว ส้มหยด กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มศูนย์เรียนรู้ชุมชน จำนวน 4 คน ลงพื้นที่โรงเรียนเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน และลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่วเพื่อสัมภาษณ์ปลัดเทศบาล ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมขอข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปร่วมในการประชุมประจำเดือนของชุมชน ทุกวันที่ 10 ของเดือน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ และขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ที่กำหนดไว้ จำนวน 291 คน

5. นำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบเรียบร้อยแล้ว 291 ชุด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งจุดเด่นของงานวิจัยจะอยู่ที่เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์การวิจัย สัมภาษณ์พระเถระ 3 รูป เพื่อคุณภาพของการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน 7 คนเพื่อคุณภาพของข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน หลังจากนั้นจึงใช้แบบสอบถามที่สอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์มาทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้เครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์การวิจัย ที่มีทั้งหมด 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2. รายการสัมภาษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟู

เศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ด้าน คือ 1. ด้าน ฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. ด้านกลยาณมิตตทา ความเป็นผู้มีมิตรดี 4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนมะม่วงปายแสน 10 รูป/คน มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อความบรรยายแบบเรียงความ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์การวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้ง 10รูป/คน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้ง 10รูป/คน ครบเรียบร้อยแล้ว ก็นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด มาประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละด้านของหลักทฤษฎีมิกัตตะ ทั้ง 4 ด้านคือ 1. ด้านฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. ด้านกลยาณมิตตทา ความเป็นผู้มีมิตรดี 4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ด้วยการบรรยายเป็นความเรียงทั้งหมด

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีมิกัตตะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดค่าคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์

3.การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีมิกัตตะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ รายได้และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ใช้แบบทดสอบด้วย t-test

4. เมื่อทดสอบสมมติฐานแล้ว หากพบว่า โดยรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ศึกษาจะทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe'

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าบ่อท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการสรุปประเด็นนำแจกแจงความถี่ในแต่ละประเด็น แล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชนทั้ง 10 รูป/คน เรื่องการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างได้ให้สัมภาษณ์ ในแนวทางเดียวกันว่าการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความถึงพร้อมด้วยความหมั่น(อุฏฐานสัมปทา) ด้านความถึงพร้อมด้วยการรักษา (อารักขสัมปทา) ด้านความเป็นผู้มีมิตติ (กัลยาณมิตตตา) ด้านความเป็นอยู่เหมาะสม (สมชีวิตา) มีความเหมาะสม มีประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือของแบบสอบถาม รายด้านและทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach)
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test และ F-test

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย ข้อมูลทั่วไปด้านสภาพปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชนมะม่วงปลายแขน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 291 คน พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 176 คน เป็นเพศชาย จำนวน 115 คน อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 63 คน อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 58 คน อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 50 คน อายุ 20 - 30 ปี จำนวน 48 คน อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 175 คน ระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า จำนวน 116 คน มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 116 คน อาชีพรับจ้าง/ นักศึกษา จำนวน 66 คน อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 61 คน อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 48 คน มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 135 คน มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 91 คน มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 65 คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านมาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี ส่วนด้าน สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ด้านที่		การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ	ระดับการปฏิบัติ n = 291			
			$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	1	ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น	3.70	0.47	มาก	2
2.	2	ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา	3.73	0.54	มาก	1
3.	3	ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี	3.56	0.57	มาก	3
4.	4	ด้านสมชิวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม	3.50	0.52	ปานกลาง	4
ภาพรวม			3.62	0.45	มาก	

ตารางที่ 1 ความเข้าใจของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

1. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพศชาย มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าเพศหญิง ทุกด้าน

2. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้าน อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น และด้านสมชิวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา และด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า มีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทุกด้าน

4. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้วิจัยได้นำประเด็นแต่ละด้านจากประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้านอุฏฐานสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีธัมมิกัตถะว่า เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาคูบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา สร้อยฟ้า (สุกัญญา สร้อยฟ้า, 2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขนที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (สุธา ทองบุตร, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ให้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์หมายถึงธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมไทยเริ่มจากการปัญหาความยากจน ต้องมีความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) รู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่ใช่เกินฐานะของตัวเอง ไม่เป็นคนมีหนี้สินรุงรัง ปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไป

3. ด้านกัลยาณมิตรตา ความเป็นผู้มีมิตรดี

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ด้านกัลยาณมิตรตา ความเป็นผู้มีมิตรดี อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอาทรพนกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล) (พระครูอาทรพนกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล), 2558). ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ คือ การนำหลักกัลยาณมิตรตามาแก้ปัญหาชีวิต ความมีกัลยาณมิตร คือมีผู้แนะนำสั่งสอน มีที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้ แวดล้อมที่ดี สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารครอบครัว ๆ จึงจะดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสมชีวิตา ความ

เป็นอยู่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังไม่รู้จักรบบการบริหารระบบการเงิน ขาดการออม มีการใช้จ่ายเกินความจำเป็นตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ เพราะยังยึดติดอยู่กับวัตถุมากจนเกินไป จนทำให้เป็นหนี้สิน ทำให้ความเป็นอยู่มีความลำบากมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโพธิธรรมานุกุล (พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน), 2554) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ การนำหลักสมชีวิตมาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควร แก่อัตภาพของตัวเองและครอบครัว

แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

1. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าเพศหญิงทุกด้าน เพราะว่า ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่ในการรายได้เพื่อมาเลี้ยงครอบครัว ในแต่ละวันต้องเผชิญกับปัญหาในการทำงาน จึงมีการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะมาใช้ในการทำงานมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงจะเป็นแม่บ้านเป็นส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยเห็นปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุกัญญา สร้อยฟ้า, 2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานีที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน แตกต่างกันโดยภาพรวม

2. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่างก็ตระหนักถึงการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนเหมือนกัน โดยมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อมาพัฒนากิจการงานอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จึงทำให้เกิดการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพจนทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูจันทสารสุตกิจ (พระครูจันทสารสุตกิจ (สำราญ ดวงเจริญ), 2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านอู่ฐานสัมปทา (ขยันหมั่นเพียร) ผู้บริหารและครูกล่าวยกย่องนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดีให้ได้ทราบเพื่อเป็นแบบอย่าง ด้านอารักขสัมปทา (การรักษา) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักประหยัดรักษาทรัพย์ ด้านกัลยาณมิตตตา (คบคนดี) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนเลือกคบมิตรเทียมมาคบมิตรแท้ ด้านสมชีวิตา (เป็นอยู่เหมาะสม) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยเคารพกฎของโรงเรียน รู้จักหน้าที่ของตน เคารพสิทธิของบุคคลอื่น และมีความจริงใจต่อกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลัก ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ได้แก่ 1) อู่ฐานสัมปทา ควรปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีทุกครั้ง 2) อารักขสัมปทา ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการออมทรัพย์และฝึกการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ 3) กัลยาณมิตตตา ควรส่งเสริมแนะนำให้นักเรียนเลือกคบมิตรดี 4) สมชีวิตา ควรส่งเสริมให้นักเรียน ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตนและไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

3. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลาย แชน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่ามีการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน มากกว่าระดับการศึกษาต่ำปริญญาตรี เพราะว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษาต่างกัน ต่างก็ได้รับความรู้และมี

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่างกัน ทำให้คนที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ ความคิด รู้จักวิธีการ แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่า และสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจชุมชน โดยการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุ ักัญญา สร้อยฟ้า, 2556). ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล นาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน คือ มาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันโดย ภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา และด้านสมชีวิตา ไม่แตกต่างกัน ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

4. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนมะม่วง ปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ประชาชนในชุมชน มะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอาชีพต่างกัน ต่างก็มี พฤติกรรมต่างกันออกไป เพราะประชาชนแต่ละอาชีพ ต่างก็มีภาระหน้าที่ที่ไม่เหมือน การ ดำรงชีวิตก็แตกต่างกันออกไป การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะมาใช้ก็จะแตกต่างกันไป สอดคล้อง กับงานวิจัยของ (นันทนา วรรณคำ, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ สังวัตตนิกรมของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมี

การปฏิบัติงานตามหลัก ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยในรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย คือ ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร) ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี) และด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ตามลำดับ มีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม คือ 1) ด้านขยันหา ควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาการเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการรักษาดี ควรสร้างจิตสำนึกให้กับข้าราชการในการช่วยกันดูแล รักษาทรัพย์สินของทางราชการ และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ 3) ด้านกัลยาณมิตรควรคำนึงถึงการทำงานเป็นทีมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการและการประสานงาน 4) ด้านดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ควรที่จะให้คำแนะนำ โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและปรับใช้ในการดำรงชีวิต

5. แนวทางการใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ต่างก็มีการใช้ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันออกไป คนที่มีรายได้มากก็เลยจะไม่มีความลำบาก คิดจะทำอะไรก็ได้ ส่วนคนที่รายได้น้อยก็อาจจะมีความเดือดร้อนในเรื่องค่าครองชีพ จึงเห็นว่าการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถะมาใช้ในการดำเนินชีวิตจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาในการเลี้ยงชีพได้ โดยการขยันหมั่นเพียรในการทำงาน รู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่มีมาได้ รู้จักใช้อย่างมีเหตุผล รู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้น้ำสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเรา พยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของตนเอง จึงทำให้มีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วรจารย์, 2551) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์น้อย ในข้ออุฏฐานสัมปทาและอารักขสัมปทา ไปปฏิบัติบ่อย ข้อกัลยาณมิตตตา ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย และข้อสมาชีวิตา ปฏิบัติได้ไม่มาก ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์น้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัย

สนับสนุนที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านอุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความขยันหมั่นเพียรในการกิจการงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รู้จักการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุ ควรให้หน่วยงานทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี รู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพื่อพัฒนา ศักยภาพในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล การเก็บเล็กผสมน้อยจากการทำงานยังไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกควรเรือน ยังต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักรักษาสมบัติของส่วนรวม

3. ด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี

ในชุมชนมะม่วงปลายแสน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน ตำบลหรือระดับอำเภอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะคนในปัจจุบันมีทั้งคนดีและไม่ดี ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนดีบ้าง จึงต้องมีการเลือกคบคน ควรส่งเสริมการมีน้ำใจต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ และปรารถนาดี และควรส่งเสริมแนะนำให้เลือกคบคนดี มีศีลธรรมเป็นมิตร

4.ด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการใช้จ่ายทรัพย์แต่พอดีกับกำลังทรัพย์ที่หามาได้ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่าย และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักการบริหารจัดการเงินที่หามาได้เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา วรรณคำ. (2558). การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรมของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดขอนแก่น. . วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1.
- ประเวศ วะสี. (2560). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตพัฒนสาร ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระครูจันทสารสุตกิจ (สำราญ ดวงเจริญ). (2559). การจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วรจารย์. (2551). การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง.สถาบันวิจัยญาณสังวร . วารสารวิชาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2557).
- พระครูโพธิธรรมมานุกุล (บรรเทา ชุติน). (2554). ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช.
- พระครูอาทรวงกิจ (อนาลโย/ฉันทสิริกุล). (2558). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการแก้ปัญหาสังคมไทย. ปริญญาพุทธ

ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ). (2557). การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน. วารสารช่อพะยอม ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 34). ซีเอ็ดการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564.). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุกัญญา สร้อยฟ้า. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุธา ทองบุตร. (2558). การประยุกต์ให้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.